

Marcin Lutomierski

BŁĄD NASZ POWSZEDNI

E*rrare humanum est* – mawiali starożytni Rzymianie. Tak samo rzecz się ma z błędami językowymi, ponieważ każdemu zdarza się je popełniać. Warto jednak zwrócić uwagę na te odstępstwa od normy językowej, które są nie tylko nadzwyczaj rażące, ale przede wszystkim – zaraźliwe, a powtarzane po wielokroć uchodzą za formy poprawne.

Kłopoty słownikowe

Najobszerniejszy *Słownik języka polskiego* pod redakcją Witolda Doroszewskiego liczy ponad 120 tys. haseł. Podobno statystyczny użytkownik języka polskiego zna kilkanaście tysięcy słów w narodowym języku, a używa – w zależności od stopnia wykształcenia, a także wykonywanej pracy – od kilkuset do kilku tysięcy. Okazuje się jednak, że nawet z tymi pozornie znanymi słowami bywają kłopoty: nierzadko popełniamy bowiem błędy leksykalne, zwłaszcza słownikowe. Oto przykład z telewizji: pewien dziennikarz zapytał swojego gościa, który ten znów bardzo ciepło wspominał „kraj lat dziecińczych”, skąd wziął się u niego *resentyment* do rodzinnych stron...

Na bakier z fleksją

Jak wiadomo, osobliwą cechą polszczyzny jest fleksyjność, z którą mamy coraz więcej problemów. Słynne zawołanie Ferdynanda Kiepskiego „mam pomysła!” przeniknęło do polszczyzny mówionej i pisanej. Chyba przestało już być traktowane jako (żartobliwy) błąd, skoro słyszymy nieraz zachęty w stylu: *zjedz jogurta* czy *weź kawałek torta*. Niektórzy boją się (oczywiście mówimy to w *cudzysłowie*, a nie *cudzysłowiu*) końcówek -ów, dlatego te osoby np. witają delegację *Amerykan*, wracając z *Bieszczad* i nie wiedzą, jak odmienić: jedna *budowa* – pięć (?). A dla innych czas się zatrzymał, ponieważ wciąż żyją w roku *dwutysięcznym*, tyle że *dwutysięcznym szesnastym*. Natomiast prezenty od Mikołaja albo Gwiazdora otrzymują w dniu, który nazywają *24 grudzień*.

Jak to złożyć?

W wielu rozmowach, przemówieniach, artykułach i książkach szwankuje także składnia, a przy oka-

zji – logika. Oto przykład: *Podsumowując, baśń jest gatunkiem o dużym potencjale wychowawczym i terapeutycznym*. Chciałoby się zapytać: czy baśń posiada umiejętności podsumowywania? Zapewne nieraz słyszeliśmy również zdania typu: *Sądząc po tematyce obrazów, malarz bezpośrednio nawiązuje do literatury polskiej XIX wieku*. Albo: *Patrząc na lewo, wisi portret Jana Kochanowskiego*. Wydaje się, że im chętniej Polacy używają imiesłów, tym bardziej lekceważą reguły polskiej składni.

Polityka

Wcale nie lepiej miewa się fonetyka. Bez względu na to, skąd biorą się tego typu błędy, powinniśmy unikać *standartów*, o których tak chętnie i często mówią przedstawiciele wszystkich opcji politycznych. Wybieramy *standardy*. Niestety, niektóre osoby *robiom* także wiele szkód, źle akcentując tak pięknie brzmiące słowa jak choćby *muzyka* czy *polonistyka*®. Jakże często słyszemy paroksyttoniczny akcent tam, gdzie akurat nie jest on mile widziany, np. w formach typu *graliśmy*, *przekonałbyś*, *nauczyliby*.

Wirusy i inne historie

Popularne i zaraźliwe są konstrukcje pleonastyczne i tautologiczne. Czy można *wrócić z powrotem*? Niestety, coraz częściej okazuje się, że tak. A niektórym z nas udaje się nawet *cofnąć do tyłu* i *kontynuować dalej rozmowę*. Inni próbują zaś *poprawić* i *polepszyć* świat, a niektórzy politycy (przykład z wielu wypowiedzi) starają się rozwiązywać *realne* i *rzeczywiste* problemy gospodarcze Polski. Czy można mieć *odnośnie* tego jakieś wątpliwości? Ze smutkiem odnotujemy, że przymek *do*, który powinien występować po *odnośnie*, jest już gatunkiem zagrożonym wyginieciem. Jak nieraz słyszymy: istnieje *potencjalna* *możliwość*, że za rok *czasu* zaniknie.

Witam i pozdrawiam

Jak wiadomo, język handlu i marketingu rządzi się swoimi zasadami, które często łamią nie tylko zasady poprawnej polszczyzny, ale i etykiety czy grzeczności językowej. Notorycznie nadużywany jest m.in. zwrot *witam*. Dziś niemal każdy każdego *wita*, bez względu na okoliczności rozmowy, a także stopień znajomości i zażyłości rozmówców. Niewątpliwie jest to wpływ języka współczesnej sprzedaży, w myśl którego np. osoba dzwoniąca lub pisząca do nas po raz pierwszy mówi: *Witam, pani Olu, kiedy możemy spotkać się, żeby przedstawić naszą ofertę?* Na koniec słyszymy lub czytamy: *Pozdrawiam*.

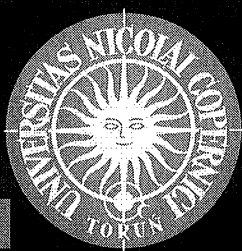
Co z tą kropką?

Niekiedy kropki unikają zarówno pracownicy, jak i studenci. Dlatego czytamy np. ogłoszenie o konsultacjach *dr Jana Kowalskiego* albo że praca licencjacka została napisana pod kierunkiem *dr Jana Kowalskiego*. Kropka, choć w powyższych przykładach niezbędna, wielu z nas razi i odstrasza. Z kolei kiedy indziej dodaje

się ją tam, gdzie jest zbędna, choćby po skrócie *zł*. Tak to już jest, że kropka zmienia świat, ponieważ skrót *t* oznacza tom, a *t* – tonę lub czas. Chyba czas już kończyć te uwagi o współczesnych błędach językowych. W każdym bądź razie – o, przepraszam: w każdym razie – stawiam już kropkę.

*Autor jest doktorem (czyli w tym przypadku dr.)
filologii polskiej (przyp. red).*

GTOS UCZELNI

CZASOPISMO UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

Numer 5 (363) Maj 2016 Rok XXV(XLI)

Ukazuje się od 1952 roku ISSN 1230-9710 Cena 2 zł

OJCZYŻNA
POLSZCZYŻNA

